

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Naziv originala:
Laura Dave
THE LAST THING HE TOLD ME

Copyright © 2022 by Laura Dave
First published 2021 by Simon Schuster, New York City
All rights reserved
Translation Copyright © 2022 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-04532-1

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

LORA DEJV
POSLEDNJE
ŠTO MI JE
REKAO

Prevela Tatjana Bogunović

VULKAN
IZDAVAŠTVO

Beograd, 2022.

*Džošu i Džejkobu,
mojim najslađim čudima,
i
Rošel i Endruu Dejvu,
za sve*

*(hajdemo rekao je on
ne predaleko rekla je ona
šta je predaleko rekao je on
tu gde si ti rekla je ona)*

E. E. Kamings

Prolog

Oven je voleo da me zadirkuje kako sve gubim, kako sam gubljenje stvari pretvorila u umetnost. Naočare za sunce, ključevi, rukavice, kačketi, markice, foto-aparati, mobilni telefoni, flaše koka-kole, olovke, pertle. Čarape. Sijalice. Posude za led. U stvari, u pravu je. Ponekad se dešavalo da negde nešto zaturim. Jer sam rasejana. Zaboravljam.

Na našem drugom sastanku izgubila sam parking-kartu za garažu u kojoj smo ostavili automobile dok smo bili na večeri. Došla sam svojim kolima, baš kao i on. Oven se kasnije šalio na račun toga – voleo je da me bocka da sam insistirala da se sama dovezem na taj drugi sastanak. Čak je i tokom naše prve bračne noći zbijao šale. A ja sam ga podsetila koliko me je nemilosrdno ispitivao o mojoj prošlosti te večeri – o muškarcima koje sam ostavila i o onima koji su ostavili mene.

Nazvavši ih potencijalnim momcima, podigao je čašu i rekao da im je zahvalan, gde god da su, što nisu ono što mi je potrebno, pa sad on sedi naspram mene.

Jedva me poznaješ, rekla sam.

Nasmešio se. Ne deluje tako, zar ne?

Nije pogrešio. Od samog početka je među nama postojalo nešto previše moćno. Mislim da sam zbog toga bila rasejana. Da sam zato izgubila karticu za parkiranje.

Automobile smo ostavili u garaži Ric-Karltona u centru San Franciska. Radnik na parkingu naglasio je da nije važno što sam bila tamo samo na večeri.

Naknada za izgubljenu parking-karticu iznosila je sto dolara. „Mogli ste da držite auto ovde nedeljama“, rekao je. „Kako da znam da ne pokušavate da me prevarite? Sto dolara plus porez za izgubljenu karticu. Pročitajte natpis!“ Sto dolara plus porez za povratak kući.

„Jesi li sigurna da si je izgubila?“, upitao me je Oven smejući se, kao da je to nešto najbolje što je doživio sa mnom te noći.

Bila sam sigurna. Ipak sam pretražila svaki centimetar svog iznajmljenog volva i Ovenovog otmenog sportskog automobila (iako nisam bila u njemu), i ogromnog sivog betona garaže. Kartice nije bilo. Nigde.

Nedelju dana nakon što je Oven nestao, sanjala sam ga kako stoji na tom parkingu. Na sebi je imao isto odelo – i osmehivao se oduševljeno. U snu je skidao burmu.

Vidi, Hana, rekao je. Sad si i mene izgubila.

Deo I

*Nemam strpljenja s naučnicima koji uzmu drvenu dasku,
traže njen najtanji deo i prave rupe tamo gde je bušenje
lako.*

Albert Ajnštajn

Ako otvorite vrata strancima...

To stalno gledate na televiziji. Začuje se kucanje na ulaznim vratima. A s druge strane neko čeka da saopšti vest koja će sve promeniti. Na televiziji je to obično policijski službenik ili vatrogasac, možda uniformisani vojni oficir. Ali kad ja otvorim vrata – i saznam da će se sve promeniti – taj glasnik nije ni policajac ni federalni istražitelj u uštirkanim pantalonama. To je dvanaestogodišnja devojčica u fudbalskoj uniformi. S punom opremom.

„Gospođa Majkls?“

Oklevam pre nego što odgovorim – uobičajena reakcija kad mi neko postavi to pitanje. I jesam i nisam. Nisam promenila prezime. Bila sam Hana Hol trideset osam godina pre nego što sam upoznala Ovena, i nisam videla razlog da postanem neka druga. Ali Oven i ja smo u braku više od godinu dana. I za to vreme sam naučila da ne ispravljam ljude, kako god me oslovljavali. Jer oni zapravo žele da znaju da li sam ja Ovenova žena.

Upravo to ova dvanaestogodišnjakinja želi da zna, i stoga osećam potrebu da objasnim zašto sam toliko sigurna da ima dvanaest godina, pošto sam većinu svog života provela deleći ljude na dve kategorije: decu i odrasle. Ova promena je posledica poslednjih godinu i po dana i činjenice da ćerka mog muža, Bejli, ima meni neshvatljivih

šesnaest godina. Strašno sam pogrešila kada sam, nakon prvog susreta s toliko šticeenom Bejli, rekla da izgleda mlađe. Najgora stvar koju sam mogla da uradim.

Tačnije, najgora stvar je bio moj pokušaj da to ispravim kroz šalu kako bih volela da je bar neko stariji od mene. Bejli me od tada ne podnosi, uprkos tome što se više ne usuđujem da zbijam bilo kakve šale s njom. Pa čak ni da pričam previše.

Ali da se vratimo mojoj dvanaestogodišnjoj prijateljici koja stoji na vratima, prebacujući se s jedne prljave kopačke na drugu.

„Gospodin Majkls je želeo da vam dam ovo.“

Na njenom dlanu leži savijeno parče žutog papira. Na prednjoj strani je napisano HANA Ovenovim rukopisom.

Uzimam poruku i gledam je u oči. „Izvini. Ne razumem. Da li si ti Bejlina drugarica?“

„Ko je Bejli?“

Nisam ni očekivala potvrđan odgovor. Ogromna je razlika između dvanaest i šesnaest godina. Ali ovo ne razumem. Zašto me Oven jednostavno nije pozvao? Zašto je poslao ovu devojčicu? Moja prva pretpostavka je da se nešto dogodilo Bejli, a Oven ne može da stigne. Ali Bejli je kod kuće, izbegava me, kao i obično. Glasna muzika iz njene sobe (današnji izbor: *Prelepa: Mjuzikl o Kerol King*) pulsira niz stepenice i podseća me da tamo nisam dobrodošla.

„Izvini. Malo sam zbunjena... gde si ga videla?“

„Protrčao je pored mene u hodniku“, kaže ona.

Na trenutak pomislim na naš hodnik, prostor iza nas. Ali to nema smisla. Živimo u plutajućoj kući u zalivu, u kući na splavu, kako ih svuda zovu, osim ovde u Sosalitu, gde postoji čitava zajednica. Njih četiri stotine. Ovde su kuće plutajuće – sve staklo i pogled. Trotoar je pristanište, a naš hodnik dnevna soba.

„Znači, videla si gospodina Majklsa u školi?“

„To sam upravo rekla.“ Pogleda me kao da me pita: *Gde bih drugde mogla da ga vidim?* „Moja drugarica Kler i ja krenule smo na vežbe. A on nas je zamolio da vam donesemo ovo. Rekla sam da mogu da dođem tek posle treninga, a on je rekao dobro. Dao nam je vašu adresu.“

Pokazuje drugi komad papira, kao dokaz.

„Dao nam je i dvadeset dolara“, dodaje.

Novac ne pokazuje. Možda misli da ću ga uzeti.

„Pokvario mu se telefon ili tako nešto, pa nije mogao da vas pozove. Ne znam. Jedva da je usporio.“

„Znači... rekao je da mu telefon ne radi?“

„Kako bih inače to znala?“, kaže ona.

Utom joj zazvoni telefon – mislim da je to telefon sve dok ne skinе sa pojasa moderni pejdžer. Pejdžeri su se vratili?

Pesme iz mjuzikla o Kerol King. Moderni pejdžeri. Verovatno još jedan razlog zašto Bejli nema strpljenja za mene. U svetu tinejdžera postoji toliko toga o čemu ne znam ništa.

Devojčica tapka po svom uređaju kao da je sasvim zaboravila Ovena i svoju misiju od dvadeset dolara. Nerado je puštam da ode, pošto još nisam sigurna šta se dešava. Možda je ovo neka čudna šala. Možda Oven misli da je ovo smešno. Ja ne mislim tako. Ne još.

„Vidimo se“, kaže ona.

Odlazi spuštajući se niz dokove. Gledam je kako nestaje dok sunce zalazi nad zalivom i poneka rana zvezda joj osvetljava put.

Onda i ja izlazim. Skoro da očekujem da će Oven (moj dragi i blesavi Oven) iskočiti na pristaništu dok se ostatak fudbalskog tima kikoće iza njega, i da će mi svi zajedno objasniti šalu koju očigledno ne shvatam. Ali njega nema. Nema nikoga.

Zatvaram ulazna vrata. I gledam u presavijeno parče žutog papira u ruci. Još ga nisam otvorila.

Padne mi na pamet, u tišini, kako zapravo ne želim da ga otvorim. Ne želim da znam šta piše u poruci. Deo mene želi da zadrži ovaj poslednji trenutak – trenutak kada još verujete da je posredi šala, greška, veliko ništa; trenutak pre nego što saznate da je počelo nešto što ne možete da zaustavite.

Otvaram papir.

Ovenova poruka je kratka. Jedna rečenica, zagonetka.

Zaštiti je.

Zelena ulica pre nego što je postala Zelena ulica

Upoznala sam Ovena pre nešto više od dve godine.

Tada sam živela u Njujorku. Živela sam skoro pet hiljada kilometara od Sosalita, gradića u Severnoj Kaliforniji, koji sada zovem domom. Sosalito je s druge strane Golden gejta od San Franciska, ali čitavu večnost udaljen od gradskog života. Tih, šarmantan. Pospan. To mesto, koje Oven i Bejli zovu domom više od decenije, potpuna je suprotnost Menhetnu i mom prethodnom životu u modernom stanu u potkrovlju u Zelenoj ulici u Sohau – malom kutku s astronomskom kirijom, koju sam ipak uspela da priuštim. Koristila sam ga i kao radionicu i kao izložbeni prostor.

Obrada drveta. To je moj posao. Ljudi obično naprave grimasu kad im kažem čime se bavim (svejedno kako to opisala), dok se pri-sećaju časova obrade drveta u srednjoj školi. E pa, obrada drveta je takva, i sasvim drugačija. Volim da dovodim svoj posao u vezu s vajanjem, ali umesto da oblikujem glinu, ja rezbarim drvo.

Oduvek sam znala čime ću se baviti. Moj deda je bio drvodelja – dodala bih, odličan – i njegov posao bio je u centru celog mog života. On je bio u središtu mog života, jer me je odgajao uglavnom sam.

Moj otac Džek i majka Kerol (koja je više volela da je zovem po imenu), nisu bili zainteresovani za podizanje dece. Nisu bili zainteresovani ni za šta, osim za fotografsku karijeru mog oca. Deda je podsticao majku da se više potruži oko mene dok sam bila mala, ali oca, koji je putovao na posao dvesta osamdeset dana u godini, jedva da sam poznavala. Kad je imao slobodnog vremena, boravio je na porodičnom ranču u Sjuvaniju u Tenesiju, umesto da se za dva sata dovede do dedine kuće u Frenklinu i provede vreme sa mnom. I ubrzo nakon mog šestog rođendana, kad je moj otac ostavio moju majku zbog svoje asistentkinje – dvadesetjednogodišnjakinje po imenu Gvendolin – i majka je prestala da dolazi kući. Jurila je mog oca dok joj se nije vratio. Potom me je zauvek ostavila s dedom.

Iako zvuči srceparajuće, ovo ipak nije takva priča. Naravno, niko ne bi pozeleo da mu majka nestane. Svakako mi taj njen izbor nije bio prijatan. Ali sad mislim da mi je učinila uslugu kad je otišla – bez izvinjenja, bez oklevanja. Jasno mi je stavila do znanja: nisam mogla da učinim ništa da bi ona pozelela da ostane.

S druge strane, bila sam srećnija nakon što je otišla. Moj deda je bio pouzdan i ljubazan i svakoga dana mi je spremao večeru i čekao da završim pre nego što bi objavio da je vreme za čitanje priča pred spavanje. I uvek mi je dozvoljavao da ga gledam dok radi.

Volela sam da ga gledam dok radi. Uzeo bi neverovatno ogroman komad drveta, pomerao ga preko struga i pretvarao u nešto čarobno. Ako nije bilo čarobno, počeo bi iznova.

To mi se najviše dopadalo. Podigao bi ruke i rekao: *Pa, ovo moramo da uradimo drugačije, zar ne?* Zatim bi pronašao način da stvori ono što je zamislio. Pretpostavljam da bi svaki psiholog iole dobar u svom poslu rekao da mi je to davalo nadu – mislila sam da će mi deda pomoći da uradim isto za sebe. Da ću početi iz početka.

Ako ništa drugo, mislim da me je to tešilo. Gledajući dedu kako radi, naučila sam da ne ide sve glatko. Nečemu treba pristupiti iz različitih uglova, ali nikada ne treba odustajati. Uradite ono što treba kud god da vas to odvelo.

Nikada nisam mislila da ću biti uspešna u rezbarenju drveta – ili u pravljenju nameštaja. Mislila sam da neću moći da živim od toga. Moj deda je uvek dopunjavao budžet preuzimajući građevinske radove. Ali na samom početku, kad je jedan od mojih impresivnijih trpezarijskih stolova predstavljen u *Arhitektonskom pregledu*, zauzela sam poziciju među podgrupom stanovnika centra Njujorka. Kako je to objasnio jedan od mojih omiljenih dizajnera enterijera, moji klijenti su bili spremni da izdvoje pozamašne sume za uređivanje svojih domova, ali tako da izgleda kao da ne troše novac. Moji rustični komadi drveta pomogli su u njihovoj misiji.

S vremenom se broj ove posvećene klijentele širio i u drugim primorskim gradovima i odmaralištima: Los Anđelesu, Aspenu, Ist Hemptonu, Park Sitiju, San Francisku.

Tako smo se Oven i ja upoznali. Avet Tompson – izvršni direktor tehnološke firme u kojoj je Oven radio – bio je moj klijent. Avet i njegova žena, nestvarno lepa Bel, bili su među mojim najvernijim kupcima.

Bel je volela da se šali da je ona Avetov trofej, što bi možda i bilo smešno da nije bilo tako. Ona je bivša manekenka, deset godina mlađa od njegove dece, rođena i odrasla u Australiji. Moji komadi krasili su svaku prostoriju njene kuće u San Francisku (gde su ona i Avet živeli) i njene novoizgrađene seoske kuće u Sent Helenu, malom gradu na severnom kraju doline Napa, gde je Bel volela da se osami.

Aveta sam srela samo nekoliko puta pre nego što su se on i Oven pojavili u mojoj radionici. Bili su u Njujorku na sastanku s

investitorima i Bel je želela da svrate da provere pomoćni stočić sa zaobljenim ivicama, koji sam pravila za njihovu spavaću sobu. Avet nije bio siguran šta bi trebalo da proverava, možda kako će se sto slagati s okvirom kreveta koji će držati njihov organski dušek od deset hiljada dolara.

Iskreno, Avet nije mnogo mario za to. U radionicu je ušetao odeven u moderno plavo odelo, sa sedom kosom natopljenom gelom i telefonom zalepljenim za uvo. Bio je usred razgovora. Bacio je pogled na pomoćni stočić i nakratko pokrio slušalicu.

„Izgleda dobro“, rekao je. „Jesmo li završili ovde?“

I pre nego što sam odgovorila, izašao je napolje.

Oven je, s druge strane, bio opčinjen. Polako je pregledao celu radionicu, zaustavljajući se da prouči svaki komad.

Posmatrala sam ga dok je hodao. Izgledao je tako zbunjeno. Muškarac dugih udova, s razbarušenom plavom kosom i kožom okupanom suncem, u iznošenim konversicama. Sve je odudaralo od njegove otmene sportske jakne. Kao da je sa daske za surfovanje uskočio u tu jaknu i uštirkanu košulju.

Shvativši da zurim u njega, počela sam da se okrećem baš kad se zaustavio ispred mog omiljenog komada – velikog trpezarijskog stola na kom sam radila.

Kompjuter, novine i male alatke su ga takoreći zatrpali. Mogli biste da razaznate sto samo ako se dobro zagledate. A on je gledao. Proučavao je tvrdu isklesanu sekvoju, kojoj sam blago zažutila uglove i na ivice zavarila grubi metal.

Da li je Oven bio prvi kupac koji je primetio sto? Ne, naravno da nije. Ali bio je prvi koji se sagnuo, baš kao što sam ja često činila, i prešao prstima po oštrim rubovima.

Pogledao me je. „Vau!“, rekao je.